

PHỤ LỤC 22

(Ban hành kèm theo Quyết định số 2065/DHSP-ĐT ngày 29 tháng 10 năm 2021
của Hiệu trưởng trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng)

1. TIẾNG VIỆT

TRANG THÔNG TIN LUẬN ÁN TIẾN SĨ

Tên đề tài: Ấn dụ ngữ pháp trong truyện thiếu nhi Việt Nam

Ngành: Ngôn ngữ học, Mã số: 9229020

Họ và tên NCS: Nguyễn Thị Bích Hà

Người hướng dẫn khoa học:

1. PGS.TS. Bùi Trọng Ngoãn

2. PGS.TS. Trương Thị Nhân

Cơ sở đào tạo: Trường Đại học Sư phạm - Đại học Đà Nẵng

Tóm tắt:

Luận án nghiên cứu hiện tượng ấn dụ ngữ pháp (ADNP) trong truyện thiếu nhi Việt Nam từ góc nhìn của Ngôn ngữ học chức năng hệ thống do Halliday khởi xướng và phát triển bởi Martin cùng các học giả kế thừa. Kho ngữ liệu được xây dựng từ 234 tác phẩm truyện thiếu nhi tiêu biểu của hai nhóm tác giả: người lớn viết cho thiếu nhi và chính thiếu nhi sáng tác, với tổng cộng 1677 mẫu ADNP được nhận diện và phân loại.

Luận án khảo sát ADNP trên ba phương diện theo ba siêu chức năng ngôn ngữ: (i) ADNP tư tưởng, hiện thực hoá qua cơ chế danh hoá và phi danh hoá với các yếu tố đặc thù của tiếng Việt như *sự, cái, cuộc, nỗi, niềm, điều* v.v. và các yếu tố chỉ lượng *một, những, các* v.v.; (ii) ADNP liên nhân, biểu hiện qua ấn dụ tình thái và ấn dụ thức, có sự phân hoá rõ nét giữa văn học người lớn viết cho thiếu nhi và văn học do chính thiếu nhi sáng tác; (iii) ADNP văn bản, xác lập qua bốn phương thức theo quan điểm của Martin gồm quan hệ siêu thông điệp, tham chiếu văn bản, kết cấu văn bản thương lượng và nối kết nội bộ văn bản.

Kết quả nghiên cứu làm rõ cơ chế hiện thực hoá ADNP trong tiếng Việt - ngôn ngữ đơn lập không biến đổi hình thái - qua các phương tiện từ vựng - ngữ pháp đặc thù, khác biệt về bản chất so với tiếng Anh. Luận án xây dựng quy trình phân tích ADNP sáu bước và bộ tiêu chí nhận diện, phân loại ba loại ADNP tư tưởng, ADNP liên nhân, ADNP văn bản phù hợp với đặc điểm loại hình tiếng Việt, vận hành qua hệ thống bốn nguyên tắc nhận diện (RSP, SJP, FRP, MPP). Luận án cũng làm

sáng tỏ các giá trị nghệ thuật của ADNP: kiến tạo hình tượng, vật thể hoá cảm xúc, thiết lập mối nối liên nhân, tổ chức mạch tự sự và truyền tải thông điệp giáo dục tinh tế, phù hợp tâm lý nhận thức trẻ em. Khác với văn bản học thuật, ADNP trong truyện thiếu nhi thiên về cụ thể hoá, vật thể hoá các trạng thái tâm lý, cảm xúc, qua đó thu hẹp khoảng cách nhận thức giữa người viết và độc giả nhỏ tuổi.

Về đóng góp, luận án mở rộng phạm vi ứng dụng lý thuyết ADNP sang văn bản nghệ thuật dành cho thiếu nhi, chứng minh ADNP còn hoạt động có hệ thống trong văn bản hướng đến nhận thức cụ thể - trực quan của trẻ em; đồng thời xây dựng bộ tiêu chí nhận diện, phân loại ADNP phù hợp đặc điểm loại hình tiếng Việt, làm cơ sở cho các nghiên cứu so sánh ADNP giữa tiếng Việt và các ngôn ngữ đơn lập khác. Kết quả luận án có giá trị ứng dụng trong nghiên cứu ngôn ngữ học Việt Nam, giảng dạy, phê bình và sáng tác truyện thiếu nhi.

Luận án gợi mở một số hướng nghiên cứu tiếp theo: mở rộng khảo sát sang thơ, kịch và truyện dân gian thiếu nhi; so sánh liên ngôn ngữ về ADNP giữa truyện thiếu nhi Việt Nam và các quốc gia khác; triển khai thực nghiệm sư phạm kiểm chứng khả năng ứng dụng vào thực tiễn dạy học tiếng Việt ở bậc phổ thông.

Từ khoá: Ấn dụ ngữ pháp; truyện thiếu nhi Việt Nam; ngữ pháp chức năng hệ thống; ấn dụ ngữ pháp tư tưởng; ấn dụ ngữ pháp liên nhân; ấn dụ ngữ pháp văn bản.

2. TIẾNG ANH

INFORMATION PAGE OF DOCTORAL THESIS

Name of thesis: Grammatical Metaphor in Vietnamese Children's Literature

Major: Linguistics

Code: 9229020

Full name of PhD student: Nguyen Thi Bich Ha

Supervisors:

1. Assoc. Prof. Dr. Bui Trong Ngoan
2. Assoc. Prof. Dr. Truong Thi Nhan

Training institution: University of Science and Education - The University of Danang

Abstract:

This dissertation investigates the phenomenon of grammatical metaphor (GM) in Vietnamese children's fiction from the perspective of Systemic Functional Linguistics (SFL), a theoretical framework pioneered by Halliday and further developed by Martin and subsequent scholars. The corpus was compiled from 234 representative works of children's fiction produced by two author groups, adults writing for children and children writing for themselves, yielding a total of 1,677 instances of grammatical metaphor identified and classified.

The dissertation examines grammatical metaphor along three dimensions corresponding to the three metafunctions of language: (i) ideational grammatical metaphor, realized through the mechanisms of nominalization and non-nominalization involving Vietnamese-specific classifier/nominalizing elements such as *sự, cái, cuộc, nỗi, niềm, điều*, among others, as well as quantifying elements such as *một, những, các*; (ii) interpersonal grammatical metaphor, manifested through metaphors of modality and metaphors of mood, exhibiting marked differentiation between literature written by adults for children and literature authored by children themselves; and (iii) textual grammatical metaphor, established through four mechanisms following Martin's framework: internal conjunctive relations, textual reference, negotiated textual structure, and internal text-cohesive linkage.

Vietnamese, an isolating, non-inflectional language, through language-specific lexicogrammatical means that differ fundamentally in nature from those of English. The dissertation develops a six-step procedure for analyzing grammatical metaphor together with a set of identification and classification criteria for the three types of grammatical metaphor (ideational, interpersonal, and textual) tailored to the typological characteristics of Vietnamese, operating through a four-principle recognition system—the Rank Shift Principle (RSP), the Semantic Junction Principle (SJP), the Full Realization Principle (FRP), and the Morphological Priority Principle (MPP). The dissertation further clarifies the artistic values of grammatical metaphor: image construction, emotional objectification, the establishment of interpersonal bonds, narrative organization, and the subtle conveyance of educational messages appropriate to children's cognitive-psychological development. Unlike academic discourse, grammatical metaphor in children's fiction tends toward the concretization and objectification of psychological states and emotions, thereby narrowing the cognitive distance between the writer and the young reader.

In terms of contribution, the dissertation extends the scope of application of grammatical metaphor theory to literary texts intended for children, demonstrating that grammatical metaphor operates systematically even in texts oriented toward children's concrete-intuitive cognition; it further establishes a set of identification and classification criteria for grammatical metaphor suited to the typological characteristics of Vietnamese, providing a basis for future cross-linguistic studies of grammatical metaphor between Vietnamese and other isolating languages. The findings of this dissertation hold applied value for research in Vietnamese linguistics, as well as for teaching, criticism, and the creative writing of children's fiction.

The dissertation suggests several directions for future research: extending the investigation to poetry, drama, and children's folktales; conducting cross-linguistic comparisons of grammatical metaphor between Vietnamese and other countries' children's fiction; and undertaking pedagogical experiments to verify the applicability of the findings to the practice of teaching Vietnamese at the general education level.

Key words: Grammatical metaphor; Vietnamese children's fiction; Systemic Functional Grammar; ideational grammatical metaphor; interpersonal grammatical metaphor; textual grammatical metaphor.